

Ko e tokoni 'a ho'o ngāue'anga'

'I he patiseti 2007, na'e fakaangaanga ai 'e he pule'anga ke kamata 'i he 'aho I 'Epeleli 2008, ko e pa'anga kotoa pe 'oku ke fakahu ki he KiwiSaver ('o kapau 'e paasi e lao ni) 'e tanaki atu 'e ho'o ngaue'anga 'a e pa'anga fakatatau ki he pa'anga na'a ke fakahu.

Ko e lau'itohi ni 'oku ne 'oatu 'a e ngaahi fakamatala fekau'aki mo e KiwiSaver.

Ngaahi fakahinohino Tau'atāina

'Oku fakahoko atu 'e he Retirement Commission ha ngaahi fakamatala tau'atāina ta'etotongi fekau'aki mo e ngaahi me'a fakapa'anga' kau ki ai mo e KiwiSaver. Ke tokoni'i koe 'i ho'o fili pē 'oku fe'unga 'a e KiwiSaver mo koe, vakai ki he www.sorted.org.nz

Ko e ngaahi laine ki he ngaahi Lea Kehekehe fekau'aki mo e KiwiSaver

'Oku malava 'e he laine ki he ngaahi Lea Kehekehe' ke mau talanoa ki he kau kasitomā 'oku 'ikai ke nau lava ke Lea Faka-Pilitānia.

Fetu'utaki ki he telefoni **0800 549 472**, pea te mau ma'u atu ha tokotaha fakatonulea ke tokoni ki he fepōtalanoa'aki'.

Ko hono fakalika atu 'a e KiwiSaver

www.kiwisaver.govt.nz

0800 KIWISAVER (0800 549 472)

New Zealand Government

All details correct at time of printing, June 2007.

Ko e lau'itohi 'ni 'oku' ne tokoni'i koe 'aki ha tātā lahi fekau'aki mo e KiwiSaver. 'Oku fakapotopoto foki ke vakai'i ange 'a e www.kiwisaver.govt.nz ki hono ngaahi fakaikiiki'.

Ko e hā 'a e KiwiSaver?

Ko e KiwiSaver ko ha founga fakalanga fakahū pa'anga tātānaki loto tau'atāina 'oku fakatefito-ki ha ngāue, 'a ia 'oku' ne fakafaingofua kiate ko e ki ho'o tātānaki pa'anga ki he kaha'u'.

'Oku hanga 'e he KiwiSaver 'o fakafaingofua'i ke tātānaki ho'o pa'anga' ko e'uhī he 'oku fakahū e pa'anga' ki ha KiwiSaver fakataumu'a mei ho'o vahe' fakauike, fakauike ua pe vahe fakamāhina'.

Ko e 'aho vahe kotoapē te ke fakahoko ai ha tokoni 'o fakahū ha pēsēti 'e 4 'o e fakakātoa ho'o vāhenga' pē totongi ngāue'. Pē ko ha'o fili ki ha tu'unga 'oku mā'olunga ange' 'a ia ko ha pēsēti 'e 8.

'Oku fakahū foki ho'o pa'anga' 'o 'inivesi 'i ha palani fakahū pa'anga 'a e KiwiSaver. Te ke lava ke toho ho'o pa'anga fakahuu' 'i he taimi 'oku' ke lava ai ke ma'u 'a e New Zealand Super (ta'u 65) pē ko e 'osi ha ta'u 'e nima ho'o mēmipa', 'o makatu'unga pē ko fē pē 'ia na ua 'e muī mai'.

Ko e ngaahi 'aonga 'i ha'o mēmipa 'i he KiwiSaver

'Oku faka'ai' ai koe 'e he KiwiSaver ke ke anga 'aki 'a e fakahū pa'anga tātānaki', pea 'oku' ne tokoni'i koe 'i ho'o teuteu ki he kaha'u'. Ke tokoni'i koe ke ke fakahaofi ho'o pa'anga', 'e tokoni atu foki 'a e pule'anga' 'aki ha'anau 'oatu ha pa'anga 'e \$1,000 ke ke kamata 'aki, mo ha tax credit 'o e kau mēmipa 'o a'u ki he \$1,042.86 'i he ta'u, pea mo ha totongi tu'uma'u ko e \$40 'i he ta'u ke tokoni atu ke kāpui e totongi 'oku tuku atu 'e ho'o scheme provider.

Hili 'a e ta'u 'e tolu ho'o fakahū pa'anga ki he KiwiSaver te ke malava ke toho ho'o pa'anga fakahū (ta'ekau ai heni 'a e \$1,000 tokoni 'a e pule'anga mo e tax credit 'a e kau mēmipa) ki ha tokoni ki he fakatau ho fuofua 'api'. 'O kapau 'oku totonu ke ke kau, te ke lava ke kau ki he tokoni fakapa'anga ki hono tipōsiti hono fakatau ho fuofua 'api nofo'anga' 'a ia 'oku totongi eni 'e he Housing New Zealand Corporation.

Vakai ki he www.hnzc.govt.nz ki ha ngaahi toe fakamatala fekau'aki mo e ngaahi fiema'u' pē 'oku lava ke ke kau ki heni. Hili ha māhina 'e 12, 'e lava foki ke ke tau'atāina ki ha'o ki'i mālōlō mei he fakahū pa'anga

tātānaki' 'aki ha'o mālōlō 'contributions holiday' mei' he vaha'a ko e māhina 'e tolu ki he ta'u 'e nima. 'Oku 'ikai ke 'i ai ha fakangatangata ki he lahi 'o e mālōlō 'contributions holidays' te ke lava ke to'o'.

Ko e hā 'a e scheme provider?

Ko e scheme providers ko ha kautaha fakapa'anga 'oku nau lēsīta ke tu'uaki mo fakahoko atu 'a e KiwiSaver schemes.

'Oku lahi foki ha ngaahi schemes ma'au ke ke fili mei ai. Ko e ngaahi scheme ko eni te nau tu'uaki atu ha ngaahi 'inivesi kehekehe mei' he ngaahi fakakaukau angamaheni' ki he tokoni fakapa'anga ngali ta'epau'.

Te ke ma'u foki ha fakanounou 'o e fakamatala fakata'u mei ho'o scheme provider ke fakahā atu ai 'a e tu'unga 'oku 'i ai ho'o investment.

Ko hai 'e lava ke kau ki he KiwiSaver?

'E lava ke ke kau ki he KiwiSaver kapau 'oku' ke tangata'ifonua Nu'usila, pē 'oku' ke nofonoua 'i Nu'usila' ni. Kuopau foki ke si'i hifo ho ta'u motu'a' 'i he ta'u Super 'a Nu'usila' ni.

Anga ho'o kau ki he KiwiSaver

Kapau 'oku ngofua ke ke kau, 'e 'otomētiki pē hono fokotu'u koe ke ke kau' 'i ho'o kamata 'i ha'o ngāue fo'ou, tukukehe kapau ko ho'o ngāue'anga' 'oku 'i ai ha'anau superannuation scheme kehe ange kuo tali ke nau fakahoko.

Kapau 'oku 'otomētiki pē hono fokotu'u koe ke ke kau', 'oku tuku atu ha uike 'e valu ke ke fili ai pe te ke kei nofo pē 'o mēmipa 'i he KiwiSaver pē 'ikai.

'E lava pē ke ke fili ke ke kau kapau 'oku' ke lolotonga ngāue 'i ha ngāue'anga. 'Eke ange pē ki he tokotaha 'oku' ke ngāue ki ai' ke 'oatu ha information pack pea' ke fakafonu 'e foomu 'oku 'oatu'. Ko e taha', kapau 'oku' ke 'ilo 'a e KiwiSaver scheme 'oku' ke fie kau ki ai', fetu'utaki hangatonu pē ki he scheme provider ko ia'.

Kapau 'oku' ke ngāue 'i ho'o ngāue pē 'a'au, 'oku fiema'u ke ke fili ha scheme provider 'o kole fakahangatonu pē ki a nautolu. Te ke toki femahino'aki pē mo ho'o scheme provider ki he lahi e totongi te ke lava ke fakahoko'.

Kapau 'oku 'ikai te ke ngāue, penefiti pē si'i hifo 'i he ta'u 18, 'e lava pē ke ke kau ki he KiwiSaver. Kapau te ke fai eni, fili ha scheme provider 'o kole fakahangatonu pē ki ai.